

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗАР

**УЛС ТӨР, ХУУЛЬ ХЯНАЛТЫН
БАЙГУУЛЛАГЫН ХҮРЭЭН ДЭХ
АВЛИГЫН ТАЛААРХ ТӨСӨӨЛЛИЙН
2015 ОНЫ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот

2016 он

Хянан тохиолдуулсан:

Авлигатай тэмцэх газрын Судалгаа шинжилгээний албаны дарга, ахлах комиссар Д.Дуламсүрэн

Боловсруулсан:

Авлигатай тэмцэх газрын Судалгаа шинжилгээний албаны ахлах ажилтан, ахлах комиссар Ц.Шинэбаяр

Эх бэлтгэлд: 2016 оны 4 дүгээр сарын 15-нд

Хэвлэлтэд: 2016 оны 5 дугаар сарын 15-нд

Цаасны хэмжээ:

Хэвлэлийн хуудас:

Хэвлэсэн тоо: Ш

“ ” ХХК-д хэвлэв

© Авлигатай тэмцэх газар, 2016 он

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ.....	- 1 -
НЭГ. 2015 ОНЫ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШИН	- 3 -
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	- 4 -
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ЦАР ХҮРЭЭ.....	- 5 -
Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮГЭЭМЭЛ БАЙДАЛ.....	- 6 -
Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ	- 7 -
Дэд үзүүлэлт 3. ТӨРИЙН ИНСТИТУЦ ДЭХ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТАРХАЛТЫН ЦАР ХҮРЭЭ.....	- 7 -
Дэд үзүүлэлт 4. ТӨРИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААН ДАХЬ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТАРХАЛТЫН ЦАР ХҮРЭЭ	- 9 -
Дэд үзүүлэлт 5. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН НӨЛӨӨЛӨЛ.....	- 10 -
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХЭЛБЭР	- 11 -
Дэд үзүүлэлт 1. ХЭЭЛ ХАХУУЛИЙН ХЭЛБЭР	- 11 -
Дэд үзүүлэлт 2. ХУУЛЬ БУС НӨЛӨӨЛЛИЙН ХЭЛБЭР	- 13 -
Дэд үзүүлэлт 3. УЛС ТӨРИЙН НАМ, БҮЛЭГЛЭЛ, УЛС ТӨР, БИЗНЕС, ГЭМТ ХЭРГИЙН БҮЛЭГЛЭЛҮҮДИЙН ХАРИЛЦАН ХАМААРАЛ.....	- 13 -
Дэд үзүүлэлт 4. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХЭЛБЭР ..	- 15 -
Дэд үзүүлэлт 5. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ ХЭЭЛ ХАХУУЛЬ ӨГӨХ, АВАХ АРГА ..	- 16 -
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 3. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ШАЛТГААН НӨХЦӨЛ.....	- 17 -
Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГАД НӨЛӨӨЛСӨН ХҮЧИН ЗҮЙЛС	- 17 -
Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШИНД НӨЛӨӨЛЖ БУЙ ТӨРИЙН АЛБАН ДАХЬ ДУТАГДАЛ, ДОГОЛДОЛ.....	- 19 -
Дэд үзүүлэлт 3. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ ХҮРЭЭЛЛҮҮДИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ.....	- 20 -
-	
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 4. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХОР УРШИГ, ҮР ДАГАВАР.....	- 21 -
Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХОР УРШИГ	- 22 -
Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГААР ОЛСОН ХӨРӨНГИЙН ЗАРЦУУЛАЛТ ..	- 23 -
ХОЁР. ШИНЖЭЭЧДИЙН ТАЛААРХ ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	- 24 -
ДҮГНЭЛТ	- 25 -

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Улс төрийн авлигын түвшин, 2008-2015 онд	- 3 -
Зураг 2. Шалгуур үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ	- 4 -
Зураг 3. Улс төрийн авлигын цар хүрээний үнэлгээ	- 5 -
Зураг 4. Улс төрийн түгээмэл байдал	- 6 -
Зураг 5. Улс төрийн авлигын түвшний өөрчлөлт	- 7 -
Зураг 6. Төрийн институт дэх улс төрийн авлигын тархалтын цар хүрээ	- 8 -
Зураг 7. Улс төрийн авлигын тархалтын цар хүрээ	- 9 -
Зураг 8. Улс төрийн авлигын нөлөөллийн үнэлгээ	- 10 -
Зураг 9. Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ	- 11 -
Зураг 10. Хээл хахуулийн хэлбэрийн үнэлгээ	- 12 -
Зураг 11. Хууль бус нөлөөллийн хэлбэрийн үнэлгээ	- 13 -
Зураг 12. Улс төр, бизнес, гэмт бүлэглэлийн харилцан хамаарал	- 14 -
Зураг 13. Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ	- 15 -
Зураг 14. Улс төрийн хүрээн дэх хээл хахуулийн аргуудын үнэлгээ	- 16 -
Зураг 15. Улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцлийн үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ	- 17 -
Зураг 16. Улс төрийн авлигад нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн үнэлгээ	- 18 -
Зураг 17. Төрийн үйл ажиллагаан дахь дутагдал, доголдол улс төрийн авлигад нөлөөлж буй байдлын үнэлгээ	- 19 -
Зураг 18. Улс төрийн хүрээн дэх хүрээллүүдийн нөхцөл байдал	- 20 -
Зураг 19. Улс төрийн авлигын хор уршиг, үр дагаварын үнэлгээ	- 21 -
Зураг 20. Улс төрийн авлигын хор уршигийн үнэлгээ, 2014, 2015 онд	- 22 -
Зураг 21. Улс төрийн авлигаар олсон хөрөнгийн зарцуулалтын үнэлгээ, 2015 онд	- 23 -
Зураг 22. Шинжээчдийн нас, хүйсний байдал	- 24 -
Зураг 24. Шинжээчдийн ажиллаж буй салбар	- 24 -

УДИРТГАЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 13 дугаар тогтоолоор “Хүний эрхийг баталгаажуулах, ардчилсан засаглалыг хөгжүүлэх” Мянганы хөгжлийн 9 дэх зорилгын шалгуур үзүүлэлтүүдийг шинээр тодорхойлон баталсан. Энэ тогтоолын дагуу “Улс төр, хууль хяналтын байгууллагын хүрээн дэх авлигын талаарх төсөөлөл”-ийн судалгааг Авлигатай тэмцэх газар зохион байгуулах, улмаар судалгааны үр дүнг Мянганы хөгжлийн 9 дэх зорилтын “Авлигыг үл тэвчих уур амьсгалыг нийгмийн бүх хүрээнд бий болгон хэвшүүлэх” 24 дүгээр зорилтын хэрэгжилтийг үнэлж дүгнэхэд хэрэглэхээр заасан юм.

Улс төр, хууль хяналтын байгууллагын хүрээн дэх авлигын талаарх төсөөллийн судалгааг 2008 оноос хойш 8 дахь удаагаа зохион байгуулаад байна. Судалгааг тусгайлан зориулж боловсруулсан аргачлалын дагуу зохион байгуулдаг бөгөөд 2008 – 2013 оны судалгаанд хэрэглэгдсэн аргачлалыг 2014 онд шинэчлэн боловсруулж түүний дагуу 2014, 2015 оны судалгааг явуулсан болно. Тухайлбал, 2008 - 2013 онд судалгааны явцад нийтдээ 26 шинжээчийг оролцуулж байсан бол 2014 оноос эхлэн шинжээчдийн тоог 66 болгож нэмсэн. Түүнчлэн шинжээчдийг дотор нь улс төрийн хүрээний ба хууль хяналтын хүрээний гэж зааглан, тус бүрд нь ялгаатай асуулт өгч хариулт авч байсан бол 2014 оноос шинжээчдийг нийтийн алба, шүүх, хууль сахиулах, хэвлэл мэдээллийн салбар, улс төрийн нам, иргэний нийгмийн байгууллага, Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа олон улсын байгууллагын төлөөлөл, бодлогын судалгаа, олон нийтийн санаа бодлын судалгааны байгууллага, бизнесийн салбар, мөн иргэдийн төлөөлөл гэсэн нийт 8 хүрээнээс сонгон судалгаанд оролцуулж байна. Гэхдээ нийт шинжээчдэд тавигдах асуулт нэг ижил байхаар зохицуулсан болно.

Энэхүү судалгаа нь үндсэндээ Монгол Улс дахь улс төрийн авлигын хэмжээг тодорхойлох зорилготой бөгөөд үндсэн шалгуурууд нь улс төрийн авлигын цар хүрээ, хэлбэр, шалтгаан нөхцөл, хор уршгийг тодорхойлох явдал юм. Эдгээр нөхцөл байдлыг тодорхойлохын тулд “1”-ээс “5” гэсэн үнэлгээг ашигладаг бөгөөд “1” нь авлига огт байхгүй байгааг илэрхийлдэг бол “5” нь авлигын хамгийн өндөр түвшинг илэрхийлдэг.

Судалгааг анх зохион байгуулсан 2008 онд үр дүн нь 4.09 гарсан бөгөөд энэ нь өнгөрсөн 8 жилийн хугацаан дахь хамгийн өндөр үзүүлэлт юм.

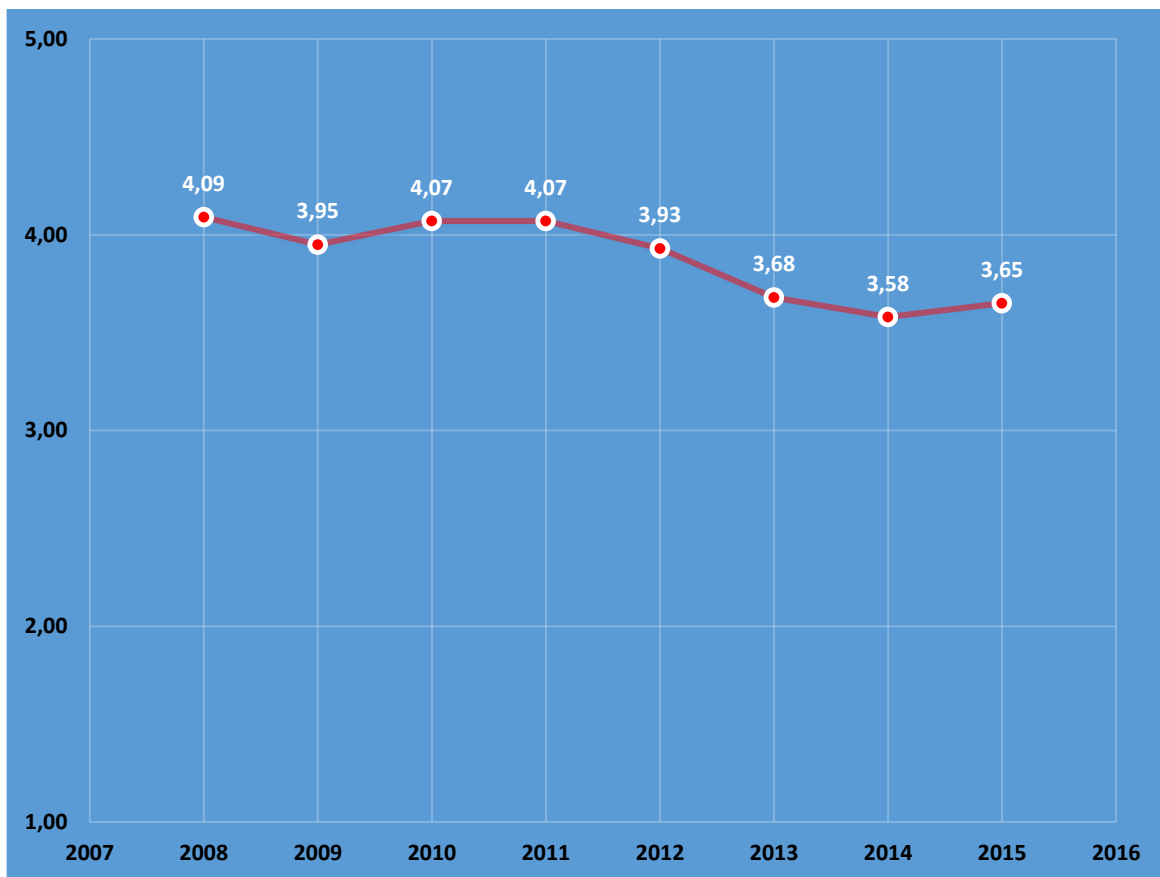
Дараагийн жил нь 3.95 болж буурсан боловч 2010 онд 4.07 болж өссөн. 2011 онд энэ үзүүлэлт өөрчлөгдөөгүй хэвээр байсан боловч 2012 онд 3.93, 2013 онд 3.68 болж 2008 оны түвшингээс 0.41 пунктээр буурсан байна.

Хэдийгээр шалгуур үзүүлэлтийн илэрхийлэл нь хэвээр боловч аргачлалд өөрчлөлт орсноос 2013 хүртэлх үр дүнг дараа дараагийн жилүүдийн үр дүнтэй шууд харьцуулан үзэх боломжгүй юм. Тиймээс 2008-2013 оны хооронд хийгдсэн судалгааг нэг үе шат болгон үзэж, харин 2014 оноос эхлэн судалгааны 2 дахь үе шат гэж үзэж болох юм. 2014 оны судалгааны дүнгээр Монгол Улс дахь улс төрийн авлигын түвшин 3.58 болж хэмжигдсэн.

НЭГ. 2015 ОНЫ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШИН

2015 оны судалгааны дүн 3.65 гарсан нь өнгөрсөн оны түвшингээс 0.07 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм. Өөрөөр хэлбэл, манай улс дахь улс төрийн авлигын хэмжээ өнгөрсөн оны түвшингээс бага зэрэг нэмэгдсэн болохыг энэ үзүүлэлт илэрхийлж байна.

Зураг 1. Улс төрийн авлигын түвшин, 2008-2015 онд

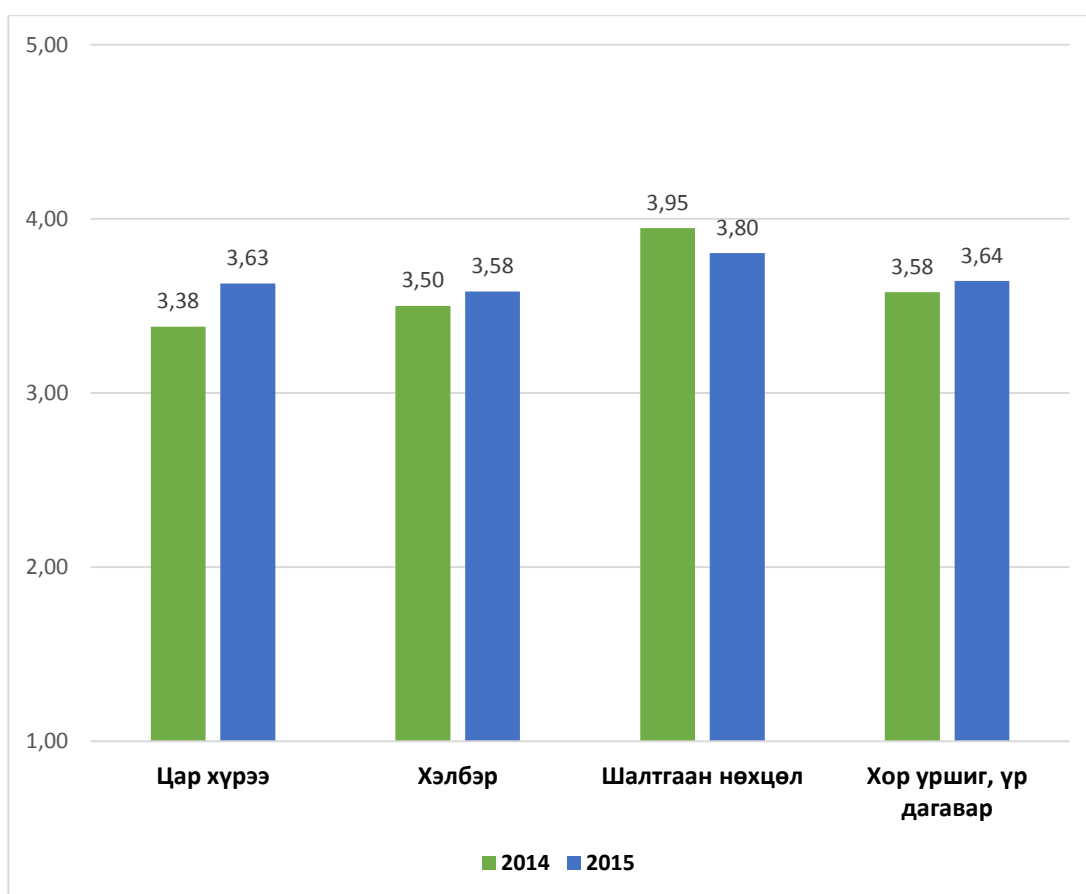
ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Монгол Улс дахь улс төрийн авлигын түвшинг үндсэн дөрвөн шалгуур үзүүлэлтээр авч үзсэн бөгөөд эдгээр нь улс төрийн авлигын цар хүрээ, улс төрийн авлигын хэлбэр, улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцөл, улс төрийн авлигын хор уршиг, үр дагавар зэрэг хүчин зүйлүүд юм.

2015 онд улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцөлийн үзүүлэлт 3.80 болж өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.14 пунктээр буурсан боловч улс төрийн авлигын цар хүрээний үзүүлэлт 3.63 болж өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.25 пунктээр нэмэгдсэн, мөн түүнчлэн улс төрийн авлигын хэлбэрийн үзүүлэлт 3.58, хор уршиг, үр дагаврын үзүүлэлт 3.64 болж өмнөх оны үзүүлэлтүүдээс тус бүр 0.08 болон 0.06 пунктээр өссөн байгаа нь улс төрийн авлигын ерөнхий түвшин нэмэгдэхэд нөлөөлсөн байна.

Эдгээр өөрчлөлт нь улс төрийн авлигад нөлөөлж байгаа нөхцөл байдал эерэг тал руугаа бага зэрэг өөрчлөгдсөн боловч улс төрийн авлигын цар хүрээ улам бүр тэлж, хэлбэр нь нэмэгдэж, учруулж байгаа хор аюулын хэмжээ нь ихэссэнийг илэрхийлж байна.

Зураг 2. Шалгуур үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ

ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ЦАР ХҮРЭЭ

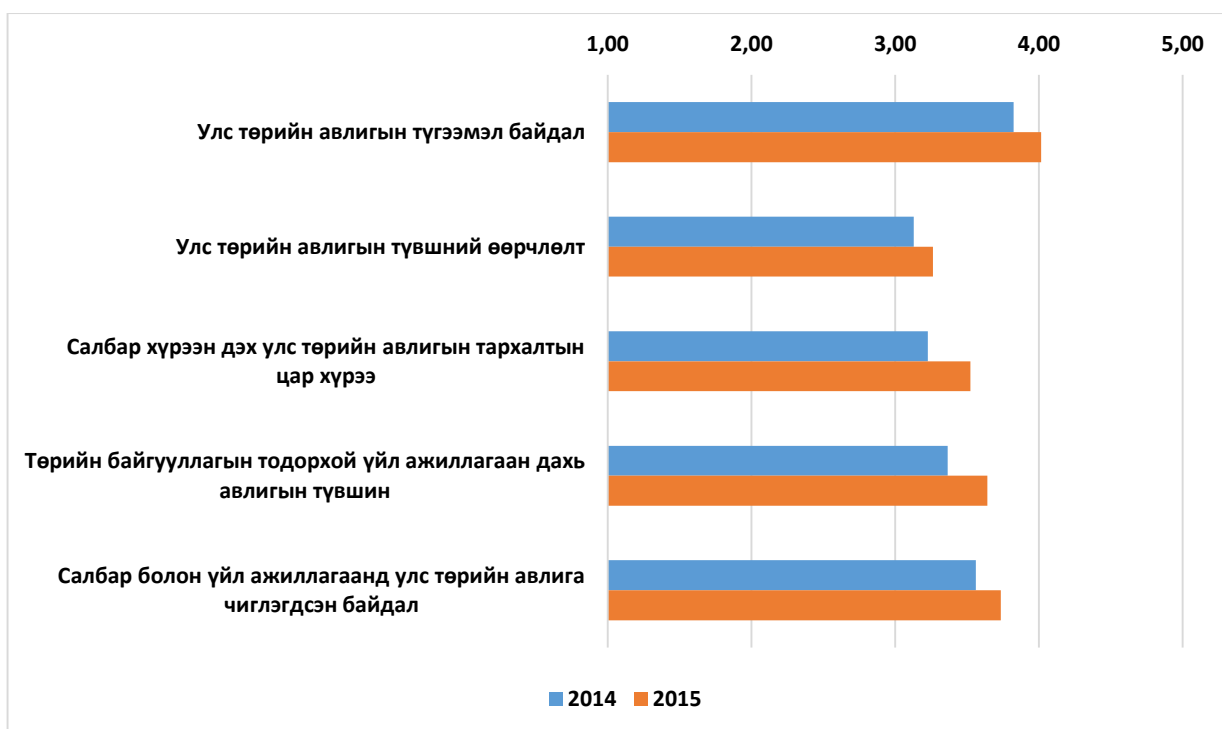
Улс төрийн авлигын цар хүрээний үзүүлэлт 2015 онд 3.63 болж өмнөх үеийнхээс 0.25 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Улс төрийн авлигын цар хүрээг нийтдээ 5 дэд үзүүлэлтээр тодорхойлов. Үүнд:

- тухайн онд улс төр, хууль сахиулах байгууллагын хүрээнд улс төрийн авлига хэр түгээмэл байсан;
- улс төрийн авлигын түвшин өмнөх оны түвшингээс хэр хэмжээгээр өөрчлөгдсөн;
- төрийн тодорхой институтид улс төрийн авлига тархсан байдал;
- төрийн үйл ажиллагааны тодорхой чиглэлүүдэд улс төрийн авлига тархсан байдал;
- нийгэм, эдийн засаг, төрийн тодорхой салбар, хүрээнд улс төрийн авлига нөлөөлж байгаа байдал зэрэг болно.

2015 онд улс төрийн авлигын цар хүрээний эдгээр 5 дэд үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ өмнөх оныхоос бүгд өссөн дүнтэй гарсан нь авлигын цар хүрээний үзүүлэлт нэмэгдэх, улмаар улс төрийн авлигын түвшин сөрөг тал руугаа өөрчлөгдөхөд нөлөөлсөн байна.

Зураг 3. Улс төрийн авлигын цар хүрээний үнэлгээ

Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮГЭЭМЭЛ БАЙДАЛ

Улс төрийн авлигын түгээмэл байдлын үнэлгээ 4.02 гарч өмнөх оныхоос 0.19 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Уг асуудлаар үнэлгээ хийсэн шинжээчдийн 50.8 хувь нь 2015 онд Монгол Улсад улс төрийн авлига их тархсан гэж үзсэн бол 30.5 хувь нь маш их тархсан байсан гэж үзжээ. Шинжээчдийн 10.2 хувь нь улс төрийн авлига бага тархсан гэж үзсэн бол 8.5 хувь дунд зэрэг тархсан байсан гэж үзсэн байна.

Зураг 4. Улс төрийн түгээмэл байдал

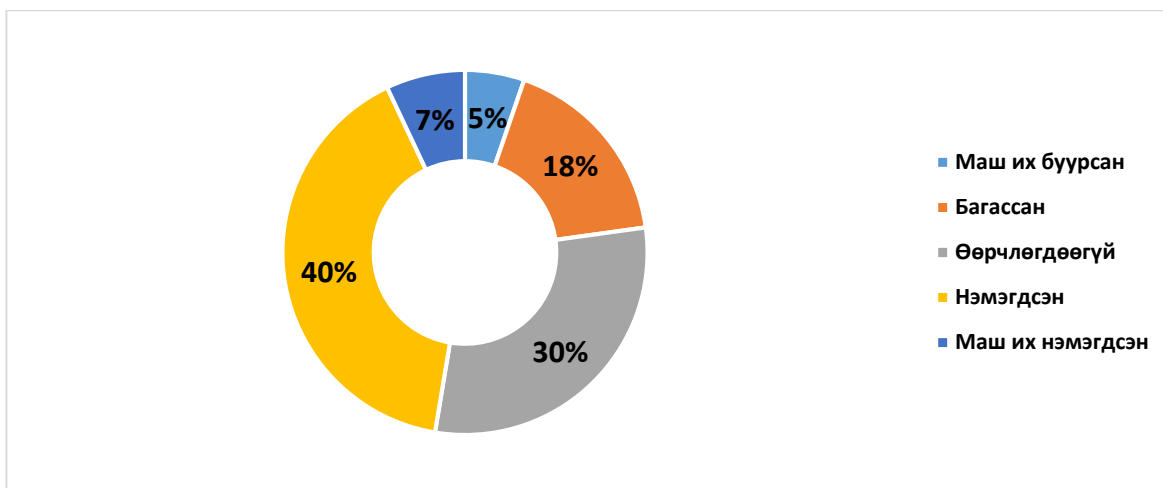

Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ

2015 оны улс төрийн авлигын түвшний өөрчлөлтийн үнэлгээ 3.26 болж өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.19 пунктээр нэмэгджээ.

Улс төрийн авлигын түвшний өөрчлөлтийг үнэлсэн шинжээчдийн 40.4 хувь нь 2015 онд улс төрийн авлигын түвшин нэмэгдсэн гэж үзсэн нь хамгийн өндөр хувийг эзэлж байгаа бол 29.8 хувь нь өөрчлөгдөөгүй гэж үзжээ. Уг асуудлаар үнэлгээ хийсэн шинжээчдийн 17.5 хувь нь улс төрийн авлигын түвшин багассан гэж дүгнэсэн байна. Мөн шинжээчдийн 7 хувь нь 2015 онд улс төрийн авлигын түвшин маш их нэмэгдсэн гэж хариулсан бол 5.3 хувь нь үүний эсрэгээр буюу маш их буурсан гэж хариулжээ.

Зураг 5. Улс төрийн авлигын түвшний өөрчлөлт

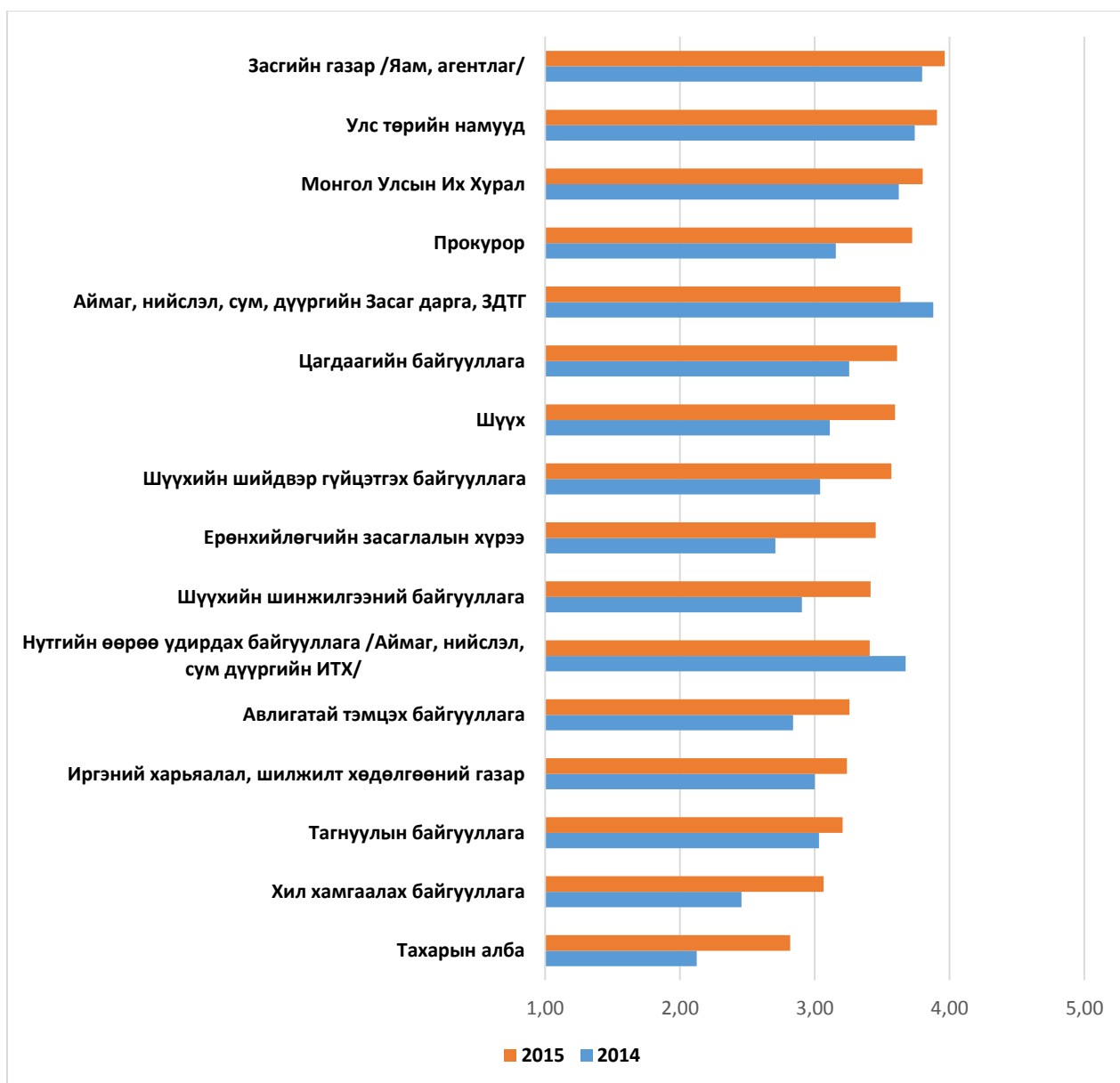
Дэд үзүүлэлт 3. ТӨРИЙН ИНСТИТУЦ ДЭХ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТАРХАЛТЫН ЦАР ХҮРЭЭ

Улс төрийн намууд, Улсын Их Хурал, Засгийн газар, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага буюу аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал, шүүх, прокурор, цагдаагийн байгууллага зэрэг тодорхой 16 институт дэх улс төрийн авлига тархсан байдлын дундаж үнэлгээ өмнөх оныхоос 0.30 пунктээр нэмэгдэж 3.52 болсон нь цар хүрээний үзүүлэлт дотор хамгийн их хэмжээгээр нэмэгдсэн үзүүлэлт болж байна.

Институт тус бүрд улс төрийн авлига тархсан байдлын үнэлгээг авч үзвэл Засгийн газар 3.96, улс төрийн намууд 3.91, Улсын Их хурал 3.80 гэсэн үнэлгээтэй байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байгаа бол Тахарын алба 2.82, Хил хамгаалах байгууллага 3.06, тагнуулын байгууллага 3.21 үнэлгээтэй гарсан нь хамгийн бага үзүүлэлтүүд болж байна.

Институц тус бүрийн үнэлгээний өмнөх оны үнэлгээнээс хэрхэн өөрчлөгдснийг авч үзвэл нутгийн өөрөө удирдах байгууллага буюу аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын үнэлгээ 0.27 пунктээр, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газрын үнэлгээ 0.24 пунктээр буурсан нь эерэг үзүүлэлт болсон боловч бусад 14 субъектийн үзүүлэлт 0.16 пунктээс 0.75 пунктээр нэмэгдсэн байна. Тухайлбал, ерөнхийлөгчийн засаглалын хүрээний үзүүлэлт 0.75 пунктээр, тахарын албаны үзүүлэлт 0.69 пунктээр, хил хамгаалах байгууллагын үзүүлэлт 0.61 пунктээр, прокурорын байгууллагын үзүүлэлт 0.57 пунктээр, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үзүүлэлт 0.53 пунктээр тус тус нэмэгдсэн нь хамгийн их өссөн үзүүлэлт болж байна.

Зураг 6. Төрийн институц дэх улс төрийн авлигын тархалтын цар хүрээ

Дэд үзүүлэлт 4. ТӨРИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААН ДАХЬ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТАРХАЛТЫН ЦАР ХҮРЭЭ

Төрийн үйл ажиллагааны тодорхой чиглэлүүд дэх улс төрийн авлигын тархалтын дундаж үнэлгээ өмнөх оныхоос 0.28 пунктээр нэмэгдэж 3.64 болсон ба ийнхүү нэмэгдэхэд эдгээр 16 төрлийн үйл ажиллагааны нэгээс бусад үйл ажиллагаан дахь авлигын тархалтын 2015 оны үзүүлэлт нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.02- оос 0.62 пунктээр тус бүр нэмэгдсэн нь нөлөөлжээ.

Тухайлбал, гэрч, хохирогчийг хамгаалах үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үнэлгээ 0.62 пунктээр, хил хамгаалах үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үнэлгээ 0.59 пунктээр, захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үнэлгээ 0.56 пунктээр, прокурорын хяналтын үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үнэлгээ 0.45 пунктээр нэмэгдсэн нь хамгийн их өссөн үзүүлэлт болжээ.

Эдгээр 16 төрлийн үйл ажиллагаанаас худалдан авах ажиллагаа, тендерийн үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үзүүлэлт 4.30 гарсан нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болсон бөгөөд өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.04 пунктээр өссөн байна. Төрийн байгууллага дахь албан тушаалын томилгоон дахь улс төрийн авлигын тархалтын үзүүлэлт 4.14 гарч өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.14 пунктээр нэмэгдсэн байна. Тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, цуцлах үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын тархалтын үнэлгээ 4.02 болсон ба өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.06 пунктээр нэмэгджээ.

Зураг 7. Улс төрийн авлигын тархалтын цар хүрээ

Дэд үзүүлэлт 5. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН НӨЛӨӨЛӨЛ

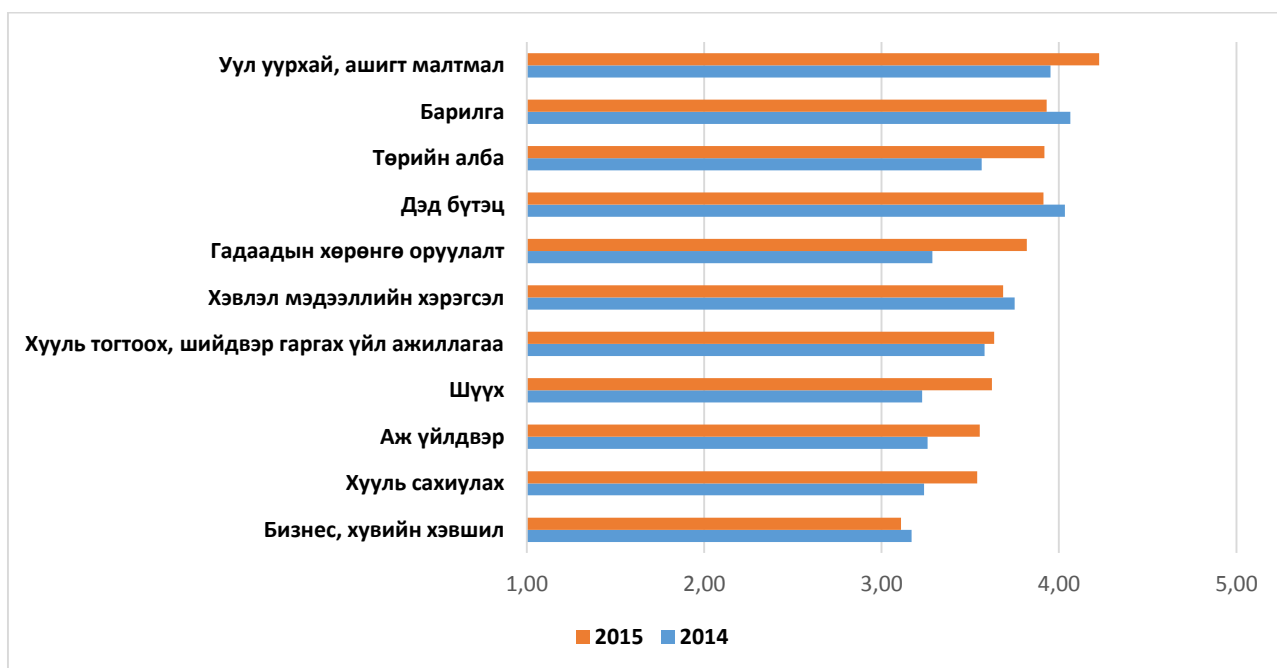
Тодорхой салбар, хүрээний үйл ажиллагаанд улс төрийн авлига нөлөөлж байгаа байдлын үнэлгээний үзүүлэлт 3.74 гарсан нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.17 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Уул уурхай, ашигт малтмалын салбар дахь улс төрийн авлигын үнэлгээ 4.23, барилгын салбар дахь улс төрийн авлигын үнэлгээ 3.93, төрийн албан дахь улс төрийн авлигын үнэлгээ 3.92, дэд бүтцийн салбар дахь улс төрийн авлигын үнэлгээ 3.91, гадаадын хөрөнгө оруулалт дахь улс төрийн авлигын үнэлгээ 3.82 гарсан нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байна.

Дэд бүтцийн салбар, барилгын салбар, хэвлэл мэдээллийн салбар, бизнес, хувийн хэвшил дэх улс төрийн авлигын үзүүлэлт өмнөх оны түвшингээс 0.06 - 0.13 пунктээр буурсан бол судалгаанд хамруулсан бусад 7 салбар, үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын үзүүлэлт өсчээ. Тухайлбал, гадаадын хөрөнгө оруулалт дахь улс төрийн авлигын түвшин өмнөх оны үзүүлэлтээс хамгийн их хэмжээгээр буюу 0.53 пунктээр нэмэгдсэн бол хууль тогтоох, шийдвэр гаргах үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын түвшин хамгийн бага хэмжээгээр буюу 0.05 пунктээр нэмэгджээ. Бусад 5 салбар, үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын хэмжээ 0.27 - 0.39 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Асуулгад хамруулсан 4 салбар, үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын түвшин дунджаар 0.09 пунктээр буурч, 7 салбар, үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын түвшин дунджаар 0.31 пунктээр нэмэгдсэн нь улс төрийн авлигын нөлөөллийн дэд үзүүлэлтийн түвшин нэмэгдэхэд нөлөөлсөн байна.

Зураг 8. Улс төрийн авлигын нөлөөллийн үнэлгээ

ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХЭЛБЭР

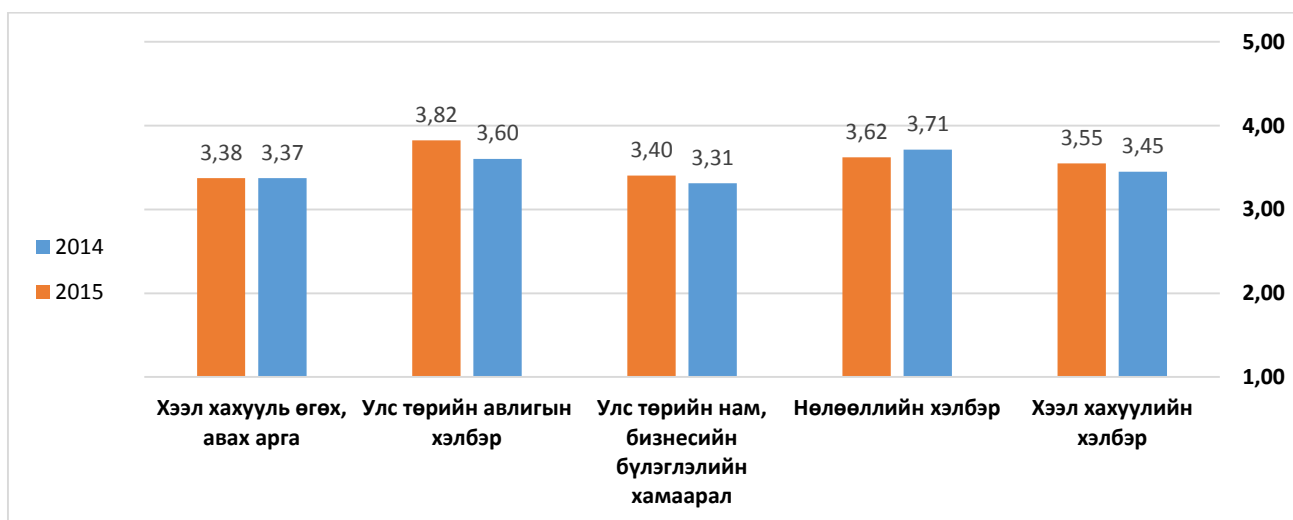
Улс төрийн авлигын нөхцөл байдлыг үнэлж дүгнэх нэг шалгуур үзүүлэлт нь улс төрийн авлигын хэлбэрийн талаарх үнэлгээ бөгөөд 2015 онд энэ үзүүлэлт 3.58 гарч өмнөх оны түвшингээс 0.08 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Хэдийгээр бага хэмжээгээр боловч сөрөг тал руу өөрчлөгдсөн нь улс төрийн авлигын хэлбэрийг үнэлэх үнэлгээний 5 дэд үзүүлэлтийн гурван дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ сөрөг тал руугаа нэмэгдсэн нь нөлөөлжээ. Зөвхөн нэг дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ өмнөх оныхоос буурч, үлдсэн нэг үзүүлэлтийн үнэлгээ өмнөх оны түвшингээс өөрчлөгдөөгүй байна.

Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үзүүлэлтийг дараах дэд үзүүлэлтүүдээр үнэлдэг. Үүнд:

- Хээл хахуулийн хэлбэрийн үнэлгээ;
- Улс төрийн авлига дахь хууль бус нөлөөллийн хэлбэрийн үнэлгээ;
- Улс төрийн нам, бүлэглэл болон бизнесийн, ашиг сонирхлын бүлэглэлүүдийн хоорондын харилцан хамаарлын үнэлгээ;
- Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ;
- Хээл хахууль дамжуулах арга замын үнэлгээ зэрэг болно.

Зураг 9. Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ

Дэд үзүүлэлт 1. ХЭЭЛ ХАХУУЛИЙН ХЭЛБЭР

Улс төрийн авлигын хүрээнд хээл хахуулийн олон хэлбэр хэрэглэгддэгээс хамгийн түгээмэл гэж үзсэн 13 хэлбэрийг сонгон асуулгад багтаасан бөгөөд эдгээрийн дундаж үзүүлэлт нь 2015 онд 3.55 гарсан нь өмнөх оны түвшингээс 0.10 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Авлига, хээл хахууль авагчийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн өөрийг нь, эсхүл ашиг сонирхол нэгтэй этгээдийг нь ажил, албан тушаалд томилох, оруулах хэлбэрээр хээл хахууль өгөх хэлбэрийн үнэлгээ 4.04 гарсан нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байгаа бөгөөд авлигын энэ хэлбэр түгээмэл харуулж байна. Энэ хэлбэрийн үзүүлэлт өмнөх онд 4.02 байснаас үзвэл энэхүү нөхцөл байдал төдийлөн өөрчлөгдөөгүй байна.

Хээл хахууль авагчид бэлэн мөнгө өгөх, олсон ашиг, орлогоосоо хувь, шан хүртээх, аялал жуулчлалын зардлыг нь төлөх, гадаад арга хэмжээнд оролцох зардлыг нь төлөх, үнэ цэнэтэй эд зүйлээр бэлэг өгөх зэрэг хэлбэрүүд түгээмэл байгааг эдгээр хэлбэрүүдийн үнэлгээ 3.73 – 3.82 гарснаас харагдаж байна.

Эмчилгээ, сувилгааны зардлаа төлүүлэх, сургалтын зардлаа төлүүлэх, ажил, үйлчилгээний төлбөрийн хөнгөлөлт эдлэх, шагнал, цол, тэмдгээр шагнуулах хэлбэрээр хээл хахууль авах явдал мөн түгээмэл байгаа нь 3.36 – 3.54 гэсэн үнэлгээнээс харагдаж байна. Өр, зээлээ төлүүлэх замаар хээл хахууль авах хэлбэрийн үнэлгээ 3.06, өөрийн нэр дээр хувьцаа авах болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагын нэр дээр данс нээлгэх замаар хээл хахууль авах хэлбэрүүдийн үнэлгээ тус бүр 2.88 болон 2.89 байгаа нь дундаж хэмжээнд байгааг илэрхийлж байна.

Өмнөх оны түвшингээс өөрчлөгдсөн байдлыг авч үзвэл нийт 13 хэлбэрийн үзүүлэлтээс 3 хэлбэрийн үзүүлэлт буурч, 10 хэлбэрийн үзүүлэлт өссөн нь нийт дүн сөрөг тал руу өөрчлөгдөхөд хүргэсэн байна. Ашиг, орлогоо хуваалцах хэлбэрийн үнэлгээ 0.15 пунктээр буурсан бол гадаадын банкинд данс нээх болон өр, зээлийг нь төлөх хэлбэрийн үнэлгээ тус тус 0.28 болон 0.26 пунктээр буурсан байна. Үнэ цэнэтэй бэлэг өгөх хэлбэрийн үнэлгээ 0.51 пунктээр нэмэгдсэн нь сөрөг талруугаа хэлбийсэн хамгийн их өөрчлөлт болжээ.

Зураг 10. Хээл хахуулийн хэлбэрийн үнэлгээ

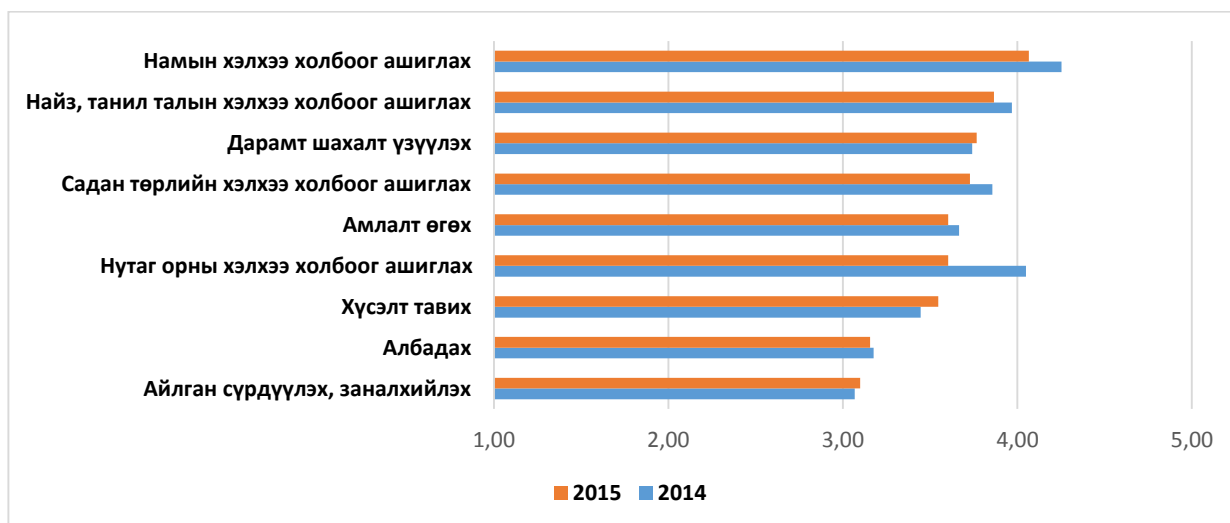
Дэд үзүүлэлт 2. ХУУЛЬ БУС НӨЛӨӨЛЛИЙН ХЭЛБЭР

Улс төрчид, төрийн өндөр албан тушаалтнууд хувийн ашиг сонирхлоо гүйцэлдүүлэхийн тулд төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд нөлөөлөх нөлөөллийн хэлбэрүүдийн дундаж үнэлгээ нь 3.62 гарсан бөгөөд өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.09 пунктээр буурсан байна.

Энэ үзүүлэлт нь нийт 9 дэд үзүүлэлттэй бөгөөд эдгээрээс 3 дэд үзүүлэлтийн түвшин дунджаар 0.05 пунктээр нэмэгдсэн боловч үлдэх 6 үзүүлэлтийн түвшин дунджаар 0.16 пунктээр буурсан нь дундаж үзүүлэлт эерэг тал руугаа өөрчлөгдөхөд нөлөөлсөн байна. Нутаг орны хэлхээ холбоог ашиглан нөлөөлөх хэлбэрийн үзүүлэлт 0.45 пунктээр буурсан нь хамгийн их хэмжээний өөрчлөлт болжээ.

2015 онд улс төрчид, төрийн албан тушаалтнуудаас намын хэлхээ холбоог ашиглан нөлөөлөх хэлбэрийн үнэлгээ 4.07 байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болсон бол албадах, амлалт өгөх хэлбэрүүдийн үнэлгээ 3.10 болон 3.16 байгаа нь хамгийн бага үзүүлэлт юм. Бусад хэлбэрүүд, үүнд дарамт шахалт үзүүлэх, садан төрлийн хэлхээ холбоог ашиглах, найз нөхөд, танил талын хэлхээ холбоог ашиглах, нутаг орны хэлхээ холбоог ашиглах, амлалт өгөх, хүсэлт тавих зэрэг хэлбэрээр нөлөөлөх нөлөөллийн үнэлгээ 3.55 – 3.87 байна.

Зураг 11. Хууль бус нөлөөллийн хэлбэрийн үнэлгээ

Дэд үзүүлэлт 3. УЛС ТӨРИЙН НАМ, БҮЛЭГЛЭЛ, УЛС ТӨР, БИЗНЕС, ГЭМТ ХЭРГИЙН БҮЛЭГЛЭЛҮҮДИЙН ХАРИЛЦАН ХАМААРАЛ

Төрийн өндөр албан тушаалтнууд, улс төрчид болон улс төрийн нам, бүлэглэл болон гадаад, дотоодын бизнесийн бүлэглэл, гэмт бүлэглэлийн харилцан хамаарлын үнэлгээ нь 3.40 гарсан бөгөөд өмнөх оны түвшингээс 0.09 пунктээр нэмэгджээ.

Нийт 11 нөхцөл байдлын үзүүлэлтээс 4 үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.04 – 0.19 пунктээр буюу дунджаар 0.11 пунктээр буурсан хэдий боловч бусад 7 үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.08 – 0.39 пунктээр буюу дунджаар 0.25 пунктээр нэмэгдсэн нь энэхүү дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ сөрөг тал руугаа өөрчлөгдөхөд нөлөөлсөн байна.

Улс төрийн авлига илүү далд хэлбэрт шилжсэн, улс төр, бизнесийн бүлэглэл нэгдсэн, улс төрчид шүүгч, хууль сахиулах байгууллагын албан тушаалтнуудтай хууль бус ашиг сонирхлоор нэгдсэн, бизнесийн бүлэглэл улс төрчдийг эрхшээлдээ оруулсан зэрэг нөхцөл байдлуудын үнэлгээ 3.87 – 4.00 гарсан байгаа нь бусад үзүүлэлтүүдээс харьцангуй өндөр түвшинд байна. Түүнчлэн эдгээр нөхцөл байдлын үнэлгээ өмнөх онд мөн л харьцангуй өндөр түвшинд байснаас үзэхэд эдгээр нөхцөл байдал улс төрийн авлигын хүрээнд бугшмал байдалд, тогтвортой оршиж байна гэж дүгнэж болохоор байна.

Улс төрчид, улс төрийн нам, бүлэглэл бизнесийн болон гэмт бүлэглэлийг эрхшээлдээ оруулсан, гаднын улс төрийн болон бизнесийн бүлэглэл монголын улс төрийн нам, бүлэглэлийг эрхшээлдээ оруулсан, эсхүл хоорондоо нэгдсэн зэрэг нөхцөл байдлын үнэлгээ 2.90- 3.39 гарсан нь дундаж хэмжээнд тооцогдохоор байгаа боловч эдгээр нөхцөл байдлын үнэлгээ нь өмнөх оныхоос 0.08 – 0.39 пунктээр буюу дунджаар 0.26 пунктээр нэмэгдсэн нь анхаарал татахаар байна.

Гэмт бүлэглэл улс төрийн нам, бүлэглэлийг эрхшээлдээ оруулсан байдлын үнэлгээ хамгийн бага буюу 2.61 үнэлгээтэй гарсан нь өмнөх оны түвшингээс 0.14 пунктээр буурсантай холбоотой юм.

Зураг 12. Улс төр, бизнес, гэмт бүлэглэлийн харилцан хамаарал

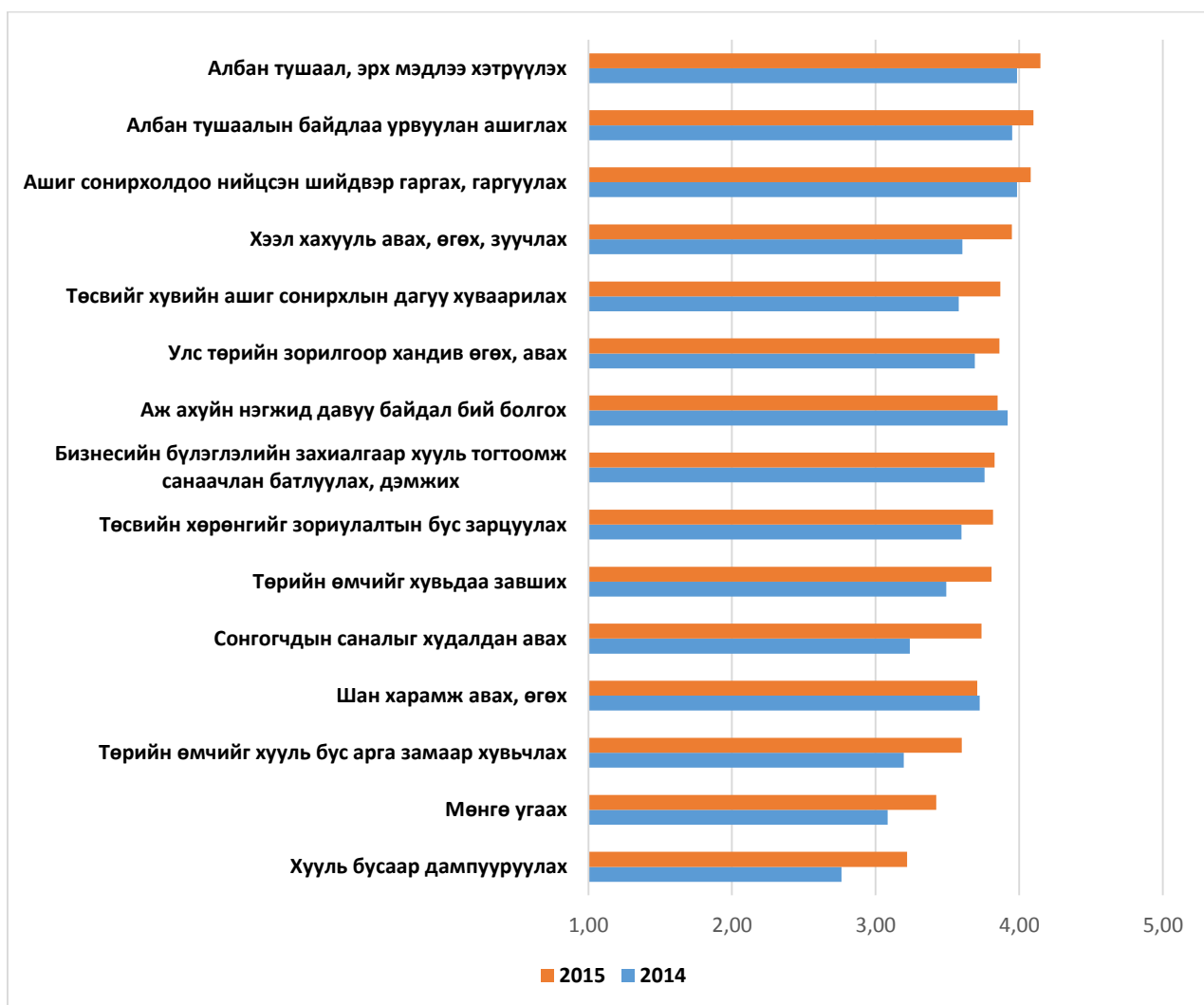

Дэд үзүүлэлт 4. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХЭЛБЭР

Улс төрийн хүрээн дэх улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ 3.82 гарч өмнөх оны үнэлгээнээс 0.22 пунктээр нэмэгджээ. Нийт 15 дэд үзүүлэлтийн 13 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.07 – 0.50 пунктээр буюу дунджаар 0.27 пунктээр нэмэгдсэн нь энэ үзүүлэлтийн үнэлгээ сөрөг тал руугаа өөрчлөгдөхөд нөлөөлсөн байна. Ялангуяа, сонгогчдын саналыг худалдан авах, аж ахуйн нэгжийг хууль бусаар дампууруулах, төрийн өмчийг хууль бусаар хувьчлах зэрэг нөхцөл байдлын үнэлгээ харьцангуй ихээр нэмэгджээ.

Улс төрийн хүрээнд албан тушаал, эрх мэдлээ хэтрүүлэх, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах, хувийн ашиг сонирхолдоо нийцсэн шийдвэр гаргах, гаргуулах явдал харьцангуй их байгаа боловч бусад нөхцөл байдлын үнэлгээ эдгээрээс хол зөрүүгүй байна.

Зураг 13. Улс төрийн авлигын хэлбэрийн үнэлгээ

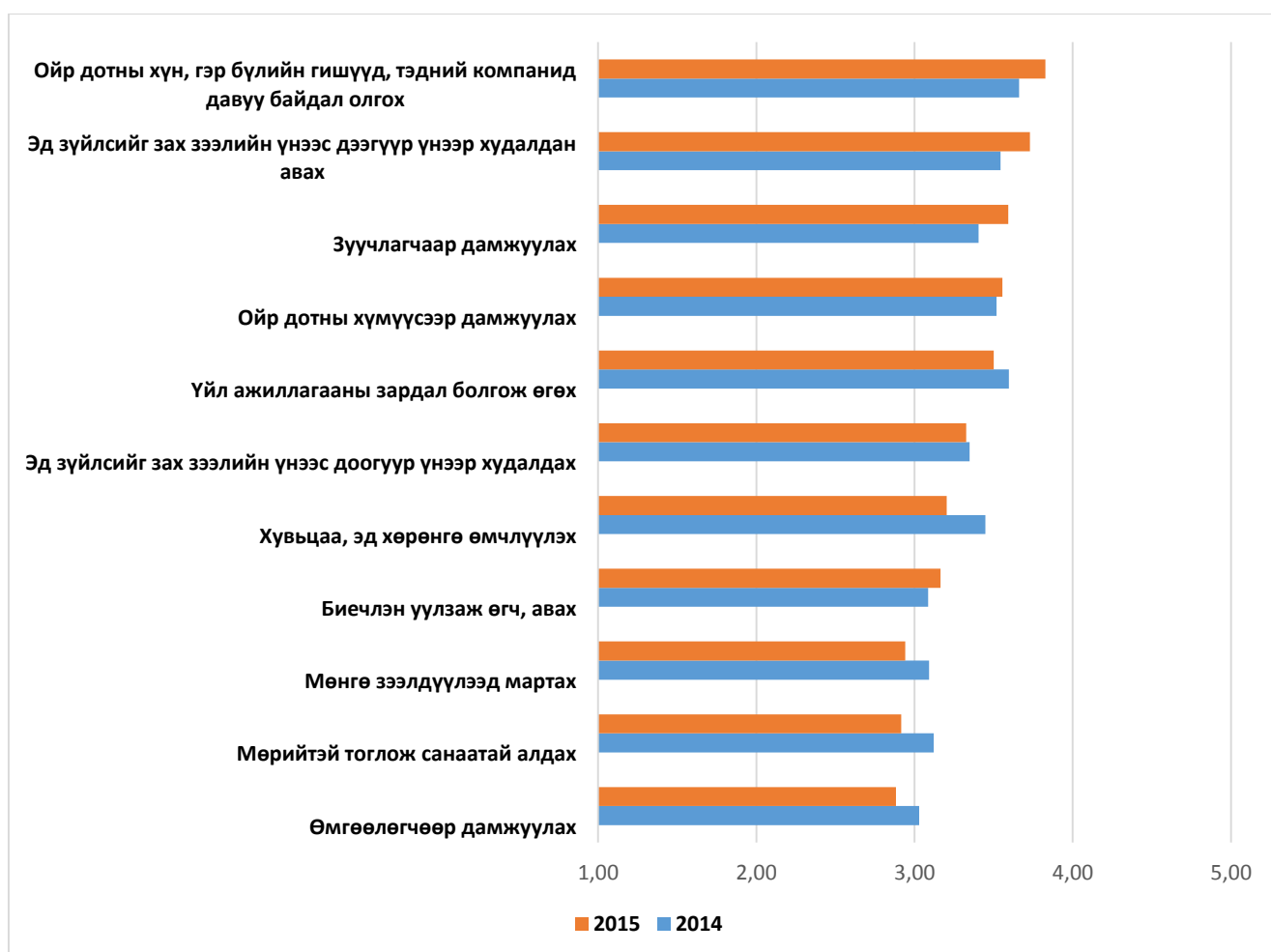

Дэд үзүүлэлт 5. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ ХЭЭЛ ХАХУУЛЬ ӨГӨХ, АВАХ АРГА

Асуулгад тусгасан улс төрийн хүрээнд хээл хахууль өгөх, авах зарим нэг түгээмэл аргуудын дундаж үнэлгээ нь 3.38 гарсан бөгөөд өмнөх оны дундаж үнэлгээнээс өөрчлөгдөөгүй байна. Энэ нь нийт 11 дэд үзүүлэлтийн 6 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.02 – 0.24 пунктээр буюу дунджаар 0.14 пунктээр буурч, 5 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.04 – 0.19 пунктээр буюу дунджаар 0.13 пунктээр нэмэгдсэнтэй холбоотой юм.

Хээл хахууль авагчийн ойр дотны хүмүүс, гэр бүлийн гишүүд, тэдний өмчлөлийн компани, аж ахуйн нэгжид хууль бус давуу байдал олгох хэлбэрээр авлига өгөхтэй холбоотой дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 3.83 байгаа нь хамгийн сөрөг үнэлгээ болсон бол өмгөөлөгчөөр дамжуулан хээл хахууль өгөхтэй холбоотой дэд үзүүлэлт хамгийн бага буюу 2.88 гарсан бөгөөд бусад 9 дэд үзүүлэлт нь 2.88 –аас 3.83-ын хооронд дунджаар 0.095 пунктын зөрүүтэйгээр эрэмблэгдсэн байна.

Зураг 14. Улс төрийн хүрээн дэх хээл хахуулийн аргуудын үнэлгээ

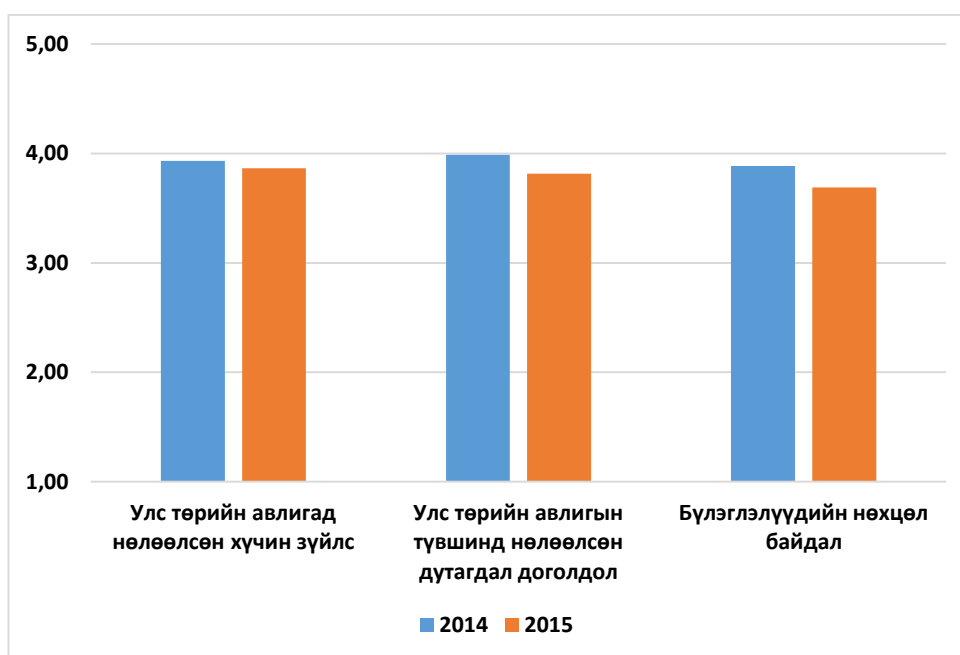

ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 3. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ШАЛТГААН НӨХЦӨЛ

Улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцөлийн үнэлгээ 3.80 гарснаар энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ өмнөх оны үнэлгээнээс 0.14 пунктээр буурсан байна.

Улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцөлийн үнэлгээг улс төрийн авлигад нөлөөлсөн хүчин зүйлс, улс төрийн авлигын түвшинд нөлөөлсөн дутагдал доголдол, улс төр дэх бүлэглэлүүдийн нөхцөл байдал гэсэн гурван үзүүлэлтээр үнэлсэн ба эдгээр үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ нь өмнөх оны үнэлгээнээс 0.07 – 0.19 пунктээр буурсан нь дундаж үнэлгээ буурахад нөлөөлжээ.

Зураг 15. Улс төрийн авлигын шалтгаан нөхцөлийн үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ

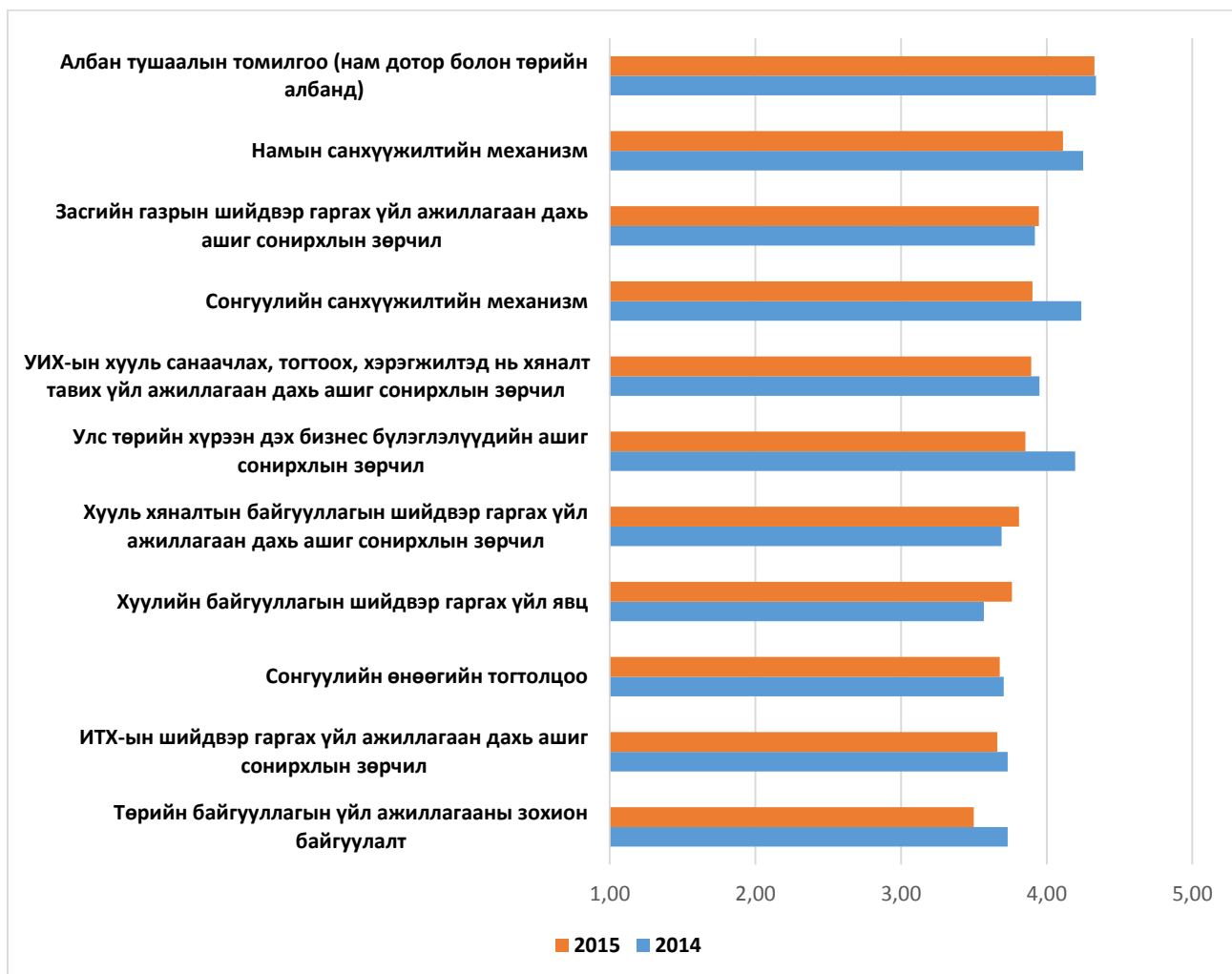
Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГАД НӨЛӨӨЛСӨН ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Улс төрийн авлигад нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн үнэлгээ 3.86 гарч өмнөх оны үнэлгээнээс 0.07 пунктээр буурчээ.

Нийт 11 дэд үзүүлэлтээс хууль хяналтын байгууллагын шийдвэр гаргах үйл ажиллагаан дахь ашиг сонирхлын зөрчлийн түвшинг илтгэх дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.12 пунктээр, хуулийн байгууллагын шийдвэр гаргах үйл явцын түвшинг илтгэх дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.19 пунктээр нэмэгдсэн хэдий ч бусад 9 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.01 – 0.34 пунктээр буюу дунджаар 0.16 пунктээр буурсан нь энэхүү үзүүлэлтийн дундаж үнэлгээ буурахад нөлөөлсөн байна.

Улс төрийн нам болон төрийн албаны албан тушаалын томилгоо болон улс төрийн намын санхүүжилтийн тогтолцоо нь улс төрийн авлигад нөлөөлж байгаа хамгийн хүчтэй хүчин зүйлүүд болох нь эдгээр дэд үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ харуулж байна. Гэвч бусад хүчин зүйлүүдийн үнэлгээ эдгээрээс хол зөрүүгүй байгаа бөгөөд хамгийн бага үнэлгээ нь хамгийн өндөр үнэлгээнээс 1 пунктээс бага буюу 0.83 байгаа нь энэхүү үзүүлэлтийн 11 дэд үзүүлэлт бүгд улс төрийн авлигад нөлөө ихтэй байгааг харуулж байна.

Зураг 16. Улс төрийн авлигад нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн үнэлгээ

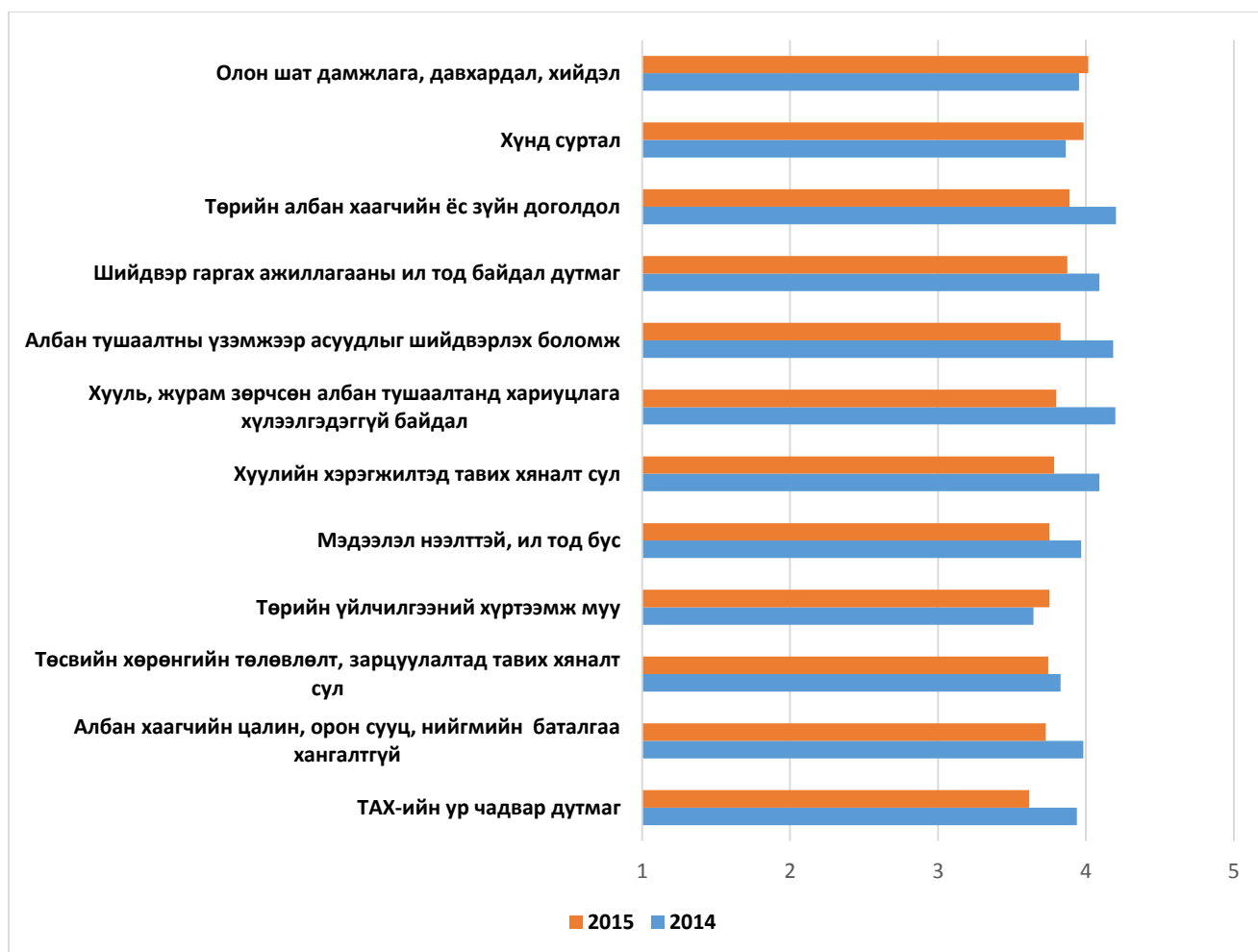
Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ТҮВШИНД НӨЛӨӨЛЖ БҮЙ ТӨРИЙН АЛБАН ДАХЬ ДУТАГДАЛ, ДОГОЛДОЛ

Төрийн үйл ажиллагаанд оршиж байгаа дутагдал, доголдол нь улс төрийн авлигад тодорхой нөлөө үзүүлж байгаа бөгөөд энэ байдлыг тодорхойлох үзүүлэлтийн дундаж үнэлгээ нь 3.82 гарсан нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.17 пунктээр бага байна.

Энэ оны үзүүлэлт буурахад тухайн үзүүлэлтэд хамаарах 12 дэд үзүүлэлтийн 9 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ нь 0.08 – 0.40 пунктээр буюу дунджаар 0.27 пунктээр буурсан нь нөлөөлсөн байна. Зөвхөн төрийн үйл ажиллагаан дахь хүнд суртал, төрийн үйлчилгээний хүртээмжгүй байдал болон төрийн үйл ажиллагааны мэдээлэл нээлттэй, ил тод бус байдал гэсэн 3 дэд үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ өссөн байна.

Өмнөх оны түвшингээс өсөлт, бууралттай байгаа хэдий ч нийт 12 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 3.62 – 4.02 байгаа нь эдгээр нөхцөл байдал бүгд улс төрийн авлигад их хэмжээгээр нөлөөлж байгааг харуулж байна.

Зураг 17.Төрийн үйл ажиллагаан дахь дутагдал, доголдол улс төрийн авлигад нөлөөлж буй байдлын үнэлгээ

Дэд үзүүлэлт 3. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭН ДЭХ ХҮРЭЭЛЛҮҮДИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

Улс төрийн хүрээн дэх тодорхой эрх ашиг, сонирхолд хөтлөгдсөн хүрээллийн нөхцөл байдлын дундаж үнэлгээ нь 3.69 гарсан бөгөөд өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.19 пунктээр буурсан байна. Энэ нь нийт 7 үзүүлэлтийн 5 үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.06 – 0.80 пунктээр буурсантай холбоотой юм.

Хувийн эрх ашгийг илүүд үзсэн бөгөөд намын эрх ашиг, сонирхол дээр төвлөрсөн хүрээллийн үнэлгээ төдийлөн өөрчлөгдөөгүй бол хувийн эрх ашгийг илүүд үзсэн бөгөөд нэг хүний ашиг сонирхол дээр төвлөрсөн хүрээллийн үнэлгээ 0.18 пунктээр нэмэгдсэн байна.

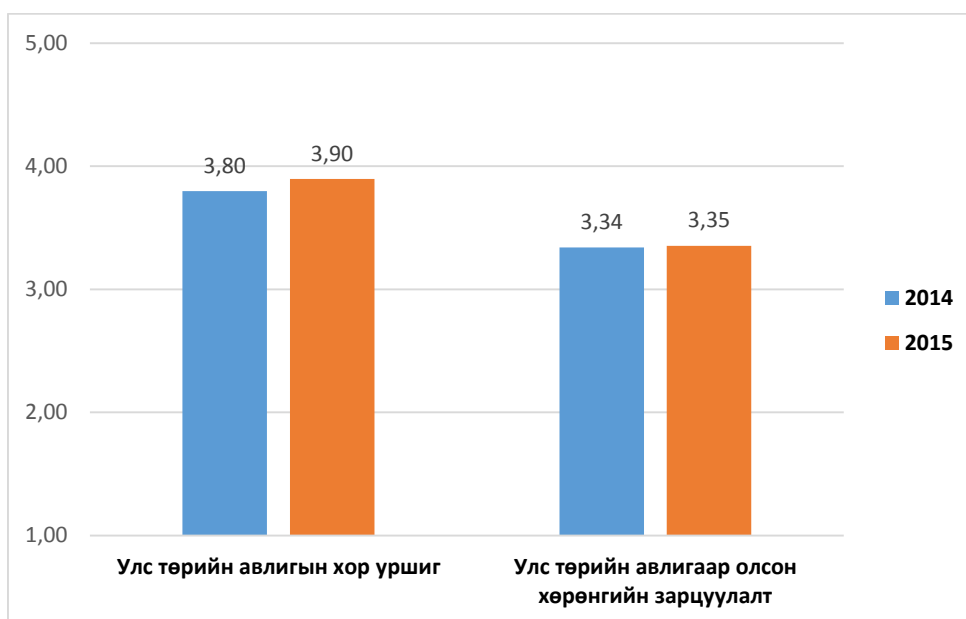
Зураг 18. Улс төрийн хүрээн дэх хүрээллүүдийн нөхцөл байдал

ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ 4. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХОР УРШИГ, ҮР ДАГАВАР

Улс төрийн авлигын шалгуур үзүүлэлтүүдийн нэг болох хор уршиг, үр дагаварын үнэлгээ өмнөх оны түвшингээс 0.06 пунктээр нэмэгдэж 3.64 болсон байна. Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг улс төрийн авлигын хор уршгийн үзүүлэлт болон улс төрийн авлигаар олсон хөрөнгийн зарцуулалтын үзүүлэлт гэсэн хоёр үзүүлэлтээр дүгнэж үздэг.

Зураг 19. Улс төрийн авлигын хор уршиг, үр дагаварын үнэлгээ

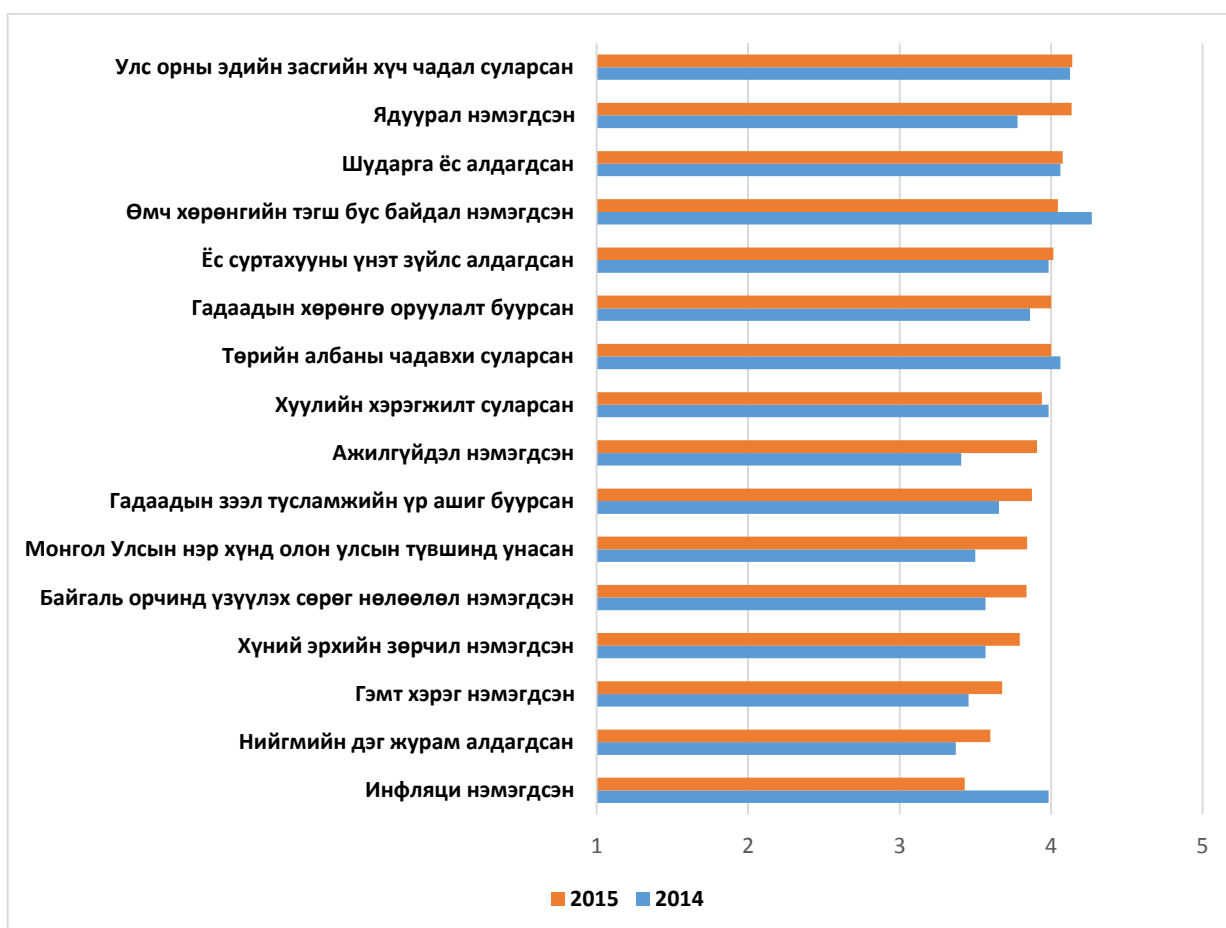
Дэд үзүүлэлт 1. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГЫН ХОР УРШИГ

Улс төрийн авлигын хор уршгийн үзүүлэлтийн үнэлгээ 3.90 болж нэмэгджээ.

Тухайн үзүүлэлтэд хамаарах 16 дэд үзүүлэлтээс дөрвөн дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.04 – 0.55 пунктээр буюу дунджаар 0.22 пунктээр буурсан, 12 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.02 – 0.50 пунктээр буюу дунджаар 0.28 пунктээр өссөн нь энэ үзүүлэлтийн үнэлгээ нэмэгдэхэд нөлөөлсөн байна.

Улс төрийн авлига болон инфляцийн хамаарлын дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.55 пунктээр буурсан, улс төрийн авлига болон Монгол улсын олон улсын хэмжээн дэх нэр хүнд, дотоодын ядуурал, ажилгүйдлийн хамаарлыг илтгэх дэд үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ 0.34 – 0.50 пунктээр нэмэгдсэн зэрэг өөрчлөлтүүд гарсан боловч нийт 16 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ бүхэлдээ 3.43 – 4.14 байгаа нь улс төрийн авлигын улмаас бий болж байгаа сөрөг үр дагавруудын түвшин жигд өндөр байгааг харуулж байна.

Зураг 20. Улс төрийн авлигын хор уршгийн үнэлгээ, 2014, 2015 онд

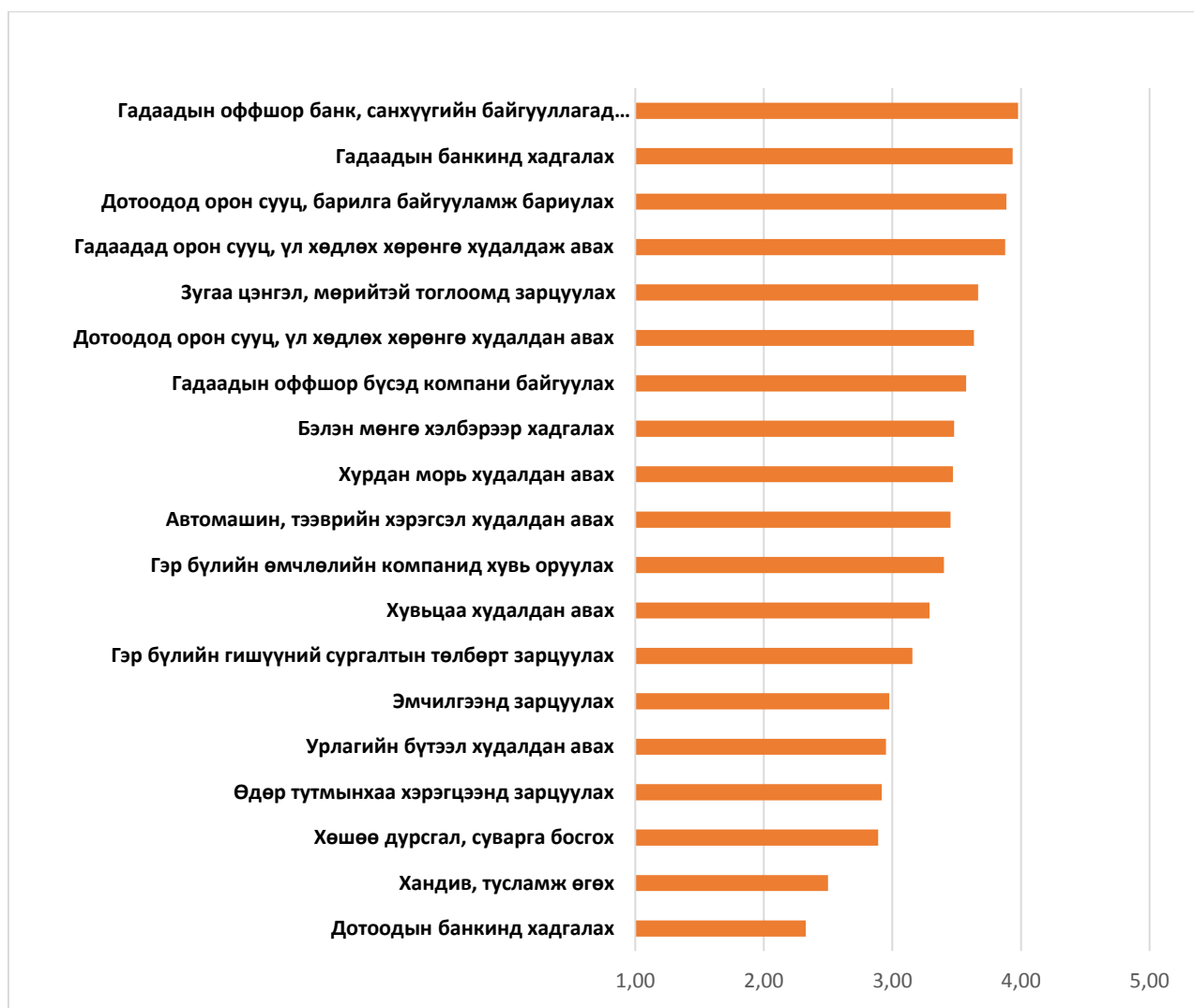

Дэд үзүүлэлт 2. УЛС ТӨРИЙН АВЛИГААР ОЛСОН ХӨРӨНГИЙН ЗАРЦУУЛАЛТ

Улс төрийн авлигаар олсон хөрөнгийн зарцуулалтын үнэлгээ 3.35 гарсан нь өмнөх оны түвшингээс өөрчлөгдөөгүй байна. Уг үзүүлэлтэд хамаарах 19 дэд үзүүлэлтийн 9 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.07 – 0.29 пунктээр буюу дунджаар 0.17 пунктээр буурсан бол 10 дэд үзүүлэлтийн үнэлгээ 0.01 – 0.46 пунктээр буюу дунджаар 0.17 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Авлигаар олсон хөрөнгөө гадаадын оффшор банк, санхүүгийн байгууллага болон гадаадын банкинд хадгалах, гадаадад орон сууц, үл хөдлөх хөрөнгө худалдаж авах, дотоодод орон сууц, барилга байгууламж бариулах замаар зарцуулах үзүүлэлтийн түвшин харьцангуй өндөр байгаа бол авлигаар олсон хөрөнгөнөөсөө хандив, тусламж өгөх болон ийм хөрөнгөө дотоодын банкинд хадгалах үзүүлэлтийн түвшин хамгийн доогуур байна.

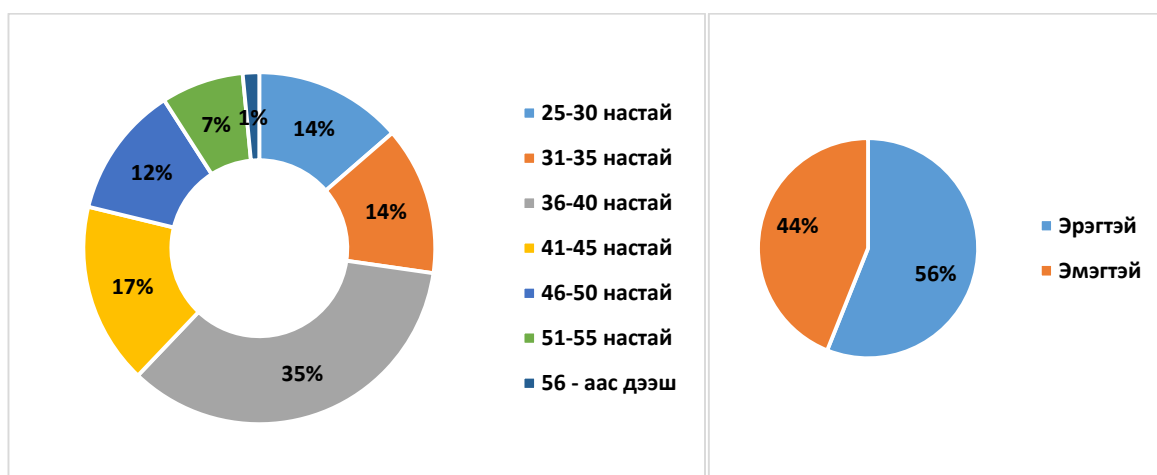
Зураг 21. Улс төрийн авлигаар олсон хөрөнгийн зарцуулалтын үнэлгээ, 2015 онд

ХОЁР. ШИНЖЭЭЧДИЙН ТАЛААРХ ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

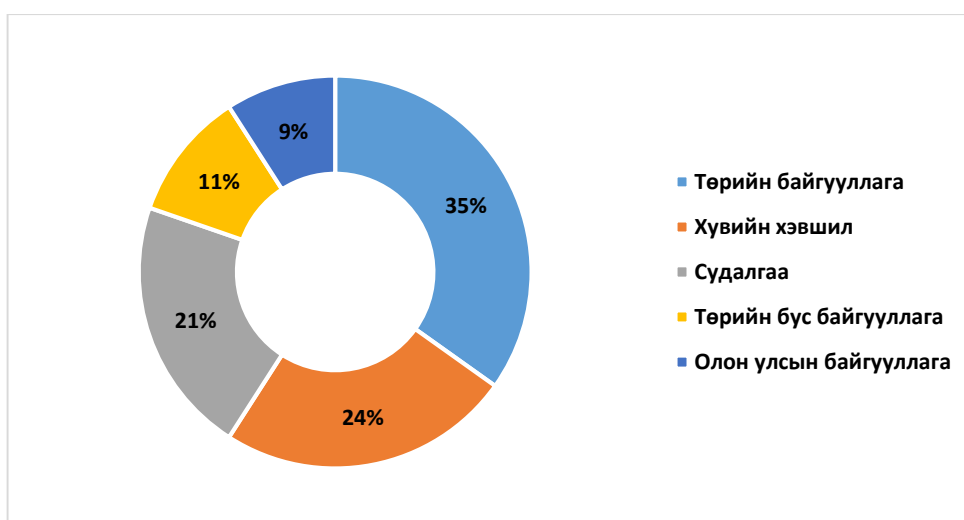
Шинжээчдийн дундаж нас- 40, үүнээс 25 – 30 настай 13.6 хувь, 31 – 35 настай 13.6 хувь, 36 – 40 настай 34.8 хувь, 41 – 45 настай 16.7 хувь, 46 – 50 настай 12.1 хувь, 51 – 55 настай 7.6 хувь, 56 – аас дээш настай 1.5 хувь байна.

Зураг 22. Шинжээчдийн нас, хүйсний байдал

Төрийн байгууллагад ажиллагсад 34.8 хувь, хувийн хэвшилд 24.2 хувь, судлаач 21.2 хувь, төрийн бус байгууллагад ажиллагсад 10.6 хувь, олон улсын байгууллагад ажиллагч 9.1 хувь.

Зураг 23. Шинжээчдийн ажиллаж буй салбар

ДҮГНЭЛТ

Монгол Улс дахь улс төрийн авлигын түвшин 2011 – 2014 онд жил дараалан буурч ирсэн боловч 2015 онд энэхүү хандлага өөрчлөгдөж эргээд өссөн дүнтэй гарлаа.

Хэдийгээр улс төрийн авлигад нөлөөлж буй шалтгаан, нөхцөл өөрчлөгдөөгүй боловч улс төрийн авлигын илрэн гарч буй хэлбэр, түүнчлэн нөлөөллийн цар хүрээ нэмэгдэж, учруулж буй хор уршиг, сөрөг үр дагавар ихэссэн байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагаа, Улсын Их Хуралд суудалтай улс төрийн намуудын үйл ажиллагаа, түүнчлэн Улсын Их Хурлын хууль тогтоох болон бусад үйл ажиллагаан дахь улс төрийн авлигын түвшин төрийн бусад институт дэх түвшингээс харьцангуй өндөр байгаа нь төрөөс улс орны амьдралын амин чухал асуудлуудыг хэлэлцэх, шийдвэрлэх, хэрэгжүүлэх бүхий л үе шатанд улс төрийн авлигын нөлөөлөл их байна гэж дүгнэж болохоор байна.

Эрх мэдэл, албан тушаалын хуваарилалт болон төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад улс төрийн авлига харьцангуй өндөр түвшинд тархсан, албан тушаалтан албаны эрх мэдлээ хэтрүүлэх, урвуулан ашиглах, нийтийн ашиг сонирхолд бус хувийн ашиг сонирхолд үндэслэн шийдвэр гаргах байдал дээгүүр түвшинд байна. Энэ нь төрийн албан тушаалтнуудын төсвийн хөрөнгө, нөөцийг захиран зарцуулах эрх мэдлээ хэрэгжүүлж байгаа сэдэл, зорилго, үйл ажиллагаа нь улс төрийн авлига гэх энэхүү “нийгмийн хорт хавдар”-ыг тэжээх хөрс болж байгааг илэрхийлж байна.

Улс төрийн авлигын нөлөөгөөр бий болсон тогтолцооны улмаас нийтийн тус тулд зарцуулагдах ёстой мөнгөн хөрөнгө, нөөц улс төр, бизнесийн бүлэглэлийн мэдэлд хуримтлагдаж байгаа болон улс төрийн авлига нь төрийн албаны үйл ажиллагаанаас гадна уул уурхай, барилга, дэд бүтцийн салбарт нөлөөлж байгаагаас улс орны эдийн засгийн хүчин чадал суларч, өмч хөрөнгийн тэгш бус байдал өсч байна.

Улс төрийн авлига нь төрийн албаны үйл ажиллагаа, улс орны эдийн засгийн хүчин чадлыг сулруулаад зогсохгүй улмаар Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөнд нөлөөлж ноцтой хор уршиг бүхий үр дагаварт хүргэж болзошгүй байна.

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗАР